

M. MERCÈ CUARTIELLA

FLOR SALVATGE

Empúries

narrativa

M. Mercè Cuartiella

Flor salvatge

Editorial Empúries

Barcelona

Primera edició: gener del 2018

© M. Mercè Cuartiella, 2018

© d'aquesta edició: Grup Editorial 62, s.l.u.,
Editorial Empúries
Diagonal, 662-664. 08034 Barcelona
info@grup62.com
www.editorialempuries.cat

Impressió: Limpergraf
DIPÒSIT LEGAL: B. 511-2018
ISBN: 978-84-17016-39-5

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra requereix l'autorització escrita de l'editor; la llei preveu sancions per als infractors.

Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment de l'obra, podeu sol·licitar permís al Centro Español de Derechos Reprográficos, a través del portal www.conlicencia.com

o bé trucant als telèfons 91 702 19 70 / 93 272 04 47.

Tots els drets reservats.

ÍNDIX

PRIMERA PART: A CASA	13
SEGONA PART: LLUNY DE CASA	157
TERCERA PART: A CASA, UN ALTRE COP	251

La dona mira el vell, el rostre esverat. Mai no havia vist un mort tan a prop.

—I què hem de fer, doncs?

L'home s'ajup amb dificultat, els genolls unes xarneres rovellades. A la gatzoneta, la panxa li reposa sobre les cuixes toves. Compon una figura estranya, amb la camisa verda i la gorra, sembla un follet gras i rabassut que ha perdut agilitat. Per un moment, té la sensació que mai més no podrà tornar a aixecar-se, com si alguna molla imaginària dins les ròtules hagués traspassat el límit d'elasticitat i hagués perdut la possibilitat de reprendre la posició vertical. Ja no té edat per a aquestes bestieses. Apropa amb dificultat l'orella al pit del mort, no sap ben bé què hi espera sentir, potser una respiració tènue, el sotrac d'una bomba vella que sembla que s'atura, fa uns quants espetecs i, al final, torna a posar-se en funcionament. Però del costellam prominent, ample i rodó com el d'una balena encallada a la sorra, no en surt cap soroll. L'home és mort, definitivament, i al vell li puja per l'espina un sentiment fosc i espès,

llengua de lava densa i calenta que s'escampa a poc a poc per tot el cos com una herba enfiladissa, parsimoniosa i inexorable, arrapant-se a cada òrgan, a cada vena, a tots els ossos. És mort. Un més entre els que el precedien i li feien d'escut s'ha precipitat pel penya-segat de l'altre món sense cap mirament, sense avisar-lo. Sent que avança una passa a contracor i es col·loca més a prop de la timba.

—Hem de ficar-lo al cotxe —diu de sobte i, mentre parla, posa una mà a terra i mira d'aixecar-se sense èxit. Es nota el cos com una massa inútil i pesant de la qual, de vegades, li agradaria escapar-se, desfer-se'n com d'un escafandre per bussejar: obrir una cremallera i sortir de l'artrosi, del sobrepès, dels moviments feixucs, molt menys àgils que el pensament que els anima; com li agradaria recuperar la lleugeresa de les primeres dècades, quan pesava dos terços del que ara marca la bàscula.— Ajuda'm a aixecar-me.

Allarga una mà cap a la dona procurant estalviar-se un prec més sòlid, ja en té prou amb l'evidència inapel·lable i penosament acceptada de la seva debilitat. Ella agafa el braç del vell i l'estira sense gaire esforç.

La mirada esmolada de l'home recorre tot el que pot abraçar, que no és gaire. Caldrà que vagi a graduar-se les ulleres un altre cop, cada vegada s'hi veu menys. No hi ha ningú pels voltants, sembla. Mira d'arribar als talons del cadàver fent el mínim esforç; ara són les lumbar les que es ressenten de la jugada, fer-se vell és ben trist. Agafa primer un peu i després l'altre, el cos inert i excessivament gras no hi ajuda gens. La dona, d'entrada, no entén les intencions de

tota aquesta coreografia maldestra, el mira com si estigués jugant a algun joc antic amb unes regles que desconeix i es queda encantada amb aquests moviments estranys que no veu què pretenen. Estàtica, sembla haver-se convertit en una estàtua de sal, no per haver espiat per sobre l'espatlla la destrucció d'una ciutat pecadora sinó, simplement, per haver contemplat sense voler la mort d'un home. El vell brama amb una energia que sembla impossible que nïi en els plecs carnosos que li pengen a banda i banda de la cara:

—Va, espavila't!

La dona reacciona, s'inclina i agafa el mort per sota de les aixelles. Els ulls sense vida apunten directament cap a ella i té la sensació que aquesta mirada buida li travessa el cap, li radiografia els pensaments; què pot oferir, per disculpar-se d'estar viva, a aquesta cara que cau cap a un cantó, que ja no representa la d'una persona? Els morts no s'assemblen mai a qui eren quan estaven vius. Què ho fa, que els rostres es transformin en pocs segons en una altra cosa, en una mena de màscara estranya? «Sembla que dormi», diu la gent quan vetlla un difunt, però és mentida, aquell que reposa dins el taüt ja s'ha convertit en una disfressa flonja, en una despulla, com la pell que abandonen les serps quan muden, un revestiment inútil.

A empentes i rodolons, arriben a la part de davant del vehicle. Aquests tres metres d'estrebades i esforços mal coordinats s'han convertit en una feinada. Miren d'acomodar el cadàver, que no col·labora en les manipulacions poc hàbils de tots dos, al seient del conductor. Un fil de sang, que ha deixat un rastre vermellós

al paviment, com si un nen ratllés d'esma una línia amb un guix de color grana, està tacant la tapisseria.

Ara el mort ha quedat ajagut, entravessat, sobre els seients del davant. Si fos viu, s'estaria clavant el canvi de marxes. Els genolls li surten una mica per la porta, que la dona ha provat d'ajustar, mirant de dissimular una situació que li sembla difícil que passi desapercebuda. És d'hora, quarts de nou del matí, i estan aparcats en un extrem de l'àrea de servei, un lloc discret i poc visible des de la benzinera.

El vell s'allunya ranquejant cap al cotxe de la dona. Tarda una eternitat a arribar-hi, voltar-lo i asseure's amb dificultat al seient del copilot. Ella, que s'ha vist de sobte sola al costat d'un vehicle que conté un home mort, s'activa ràpidament i, amb decisió —com una heroïna de conte per a nens que comprèn que si es queda quieta corre perill—, endreça tot el que està fora de lloc: recull la bossa i el bastó que havien abandonat per moure el cos, tanca les portes del darrere, mira d'esborrar amb la punta de la sandàlia el rastre sangonós que delata el trajecte minso del difunt i es dirigeix al trot cap al vell; els seus noranta quilos de pes, ben distribuïts tot i l'abundor, trontollen durant el trajecte. Mentre corre, es pregunta què hi pinta ella enmig d'aquest erm de formigó, en companyia de dos vells, un que ja no hi és i l'altre que, blanc com el paper, espera que no se li mori ara mateix de l'ensurt. Abans d'asseure's al volant, no pot evitar tornar a mirar amb ulls corpresos els genolls molsuts que sobresurten, inerts, per la porta del davant de l'altre vehicle.

—No entenc per què no truquem a la policia o a una ambulància —insisteix.

El vell du la samarreta imperi amarada de suor sota la camisa fina de lli i el cor li va a cent per hora. Es treu un mocador blanc amb ratlles blaves a les vores, molt ben planxat, i se'l passa per la cara.

—No trucarem a ningú —respon, lacònic, i la dona se'l mira com si no l'entengués, com si hagués parlat en una llengua estranya, potser en rus o en mandarí.

—Però per què? Bé que hem de fer alguna cosa amb el mort, no?

—Per descomptat —contesta l'home, sense més aclariments.

—Doncs ja em dirà el què —li etziba ella mentre es pregunta si pot tenir alguna mena de conseqüència haver mogut un cadàver. L'haurien de dur a un hospital i allà ja s'encarregarien del que fos. No diu res més, però, al paio aquest no l'havia vist mai i considera que és el vell qui se n'ha de fer càrrec.

—He de fer una trucada —diu l'home, i la convidada a sortir del cotxe per parlar a soles.

* * *

—Ja ha trobat llogater, en Vives? —li pregunta l'Ernest mentre li serveix una canya.

—No, què va, només fa tres setmanes que ha posat el pis a la immobiliària. —La Gràcia fa un glop de cervesa i hi afegeix:— La cosa està malament, ara com ara, i el paio es vol assegurar que li pagaran cada mes. Tampoc és que tingui pressa, jo.

—Ja m’ho imagino —contesta l’home—. Amb un pèl de sort, encara trigarà una mica a trobar algú. Ja tens on estar-te?

—Puc tornar a casa ma mare uns quants mesos, m’imagino —murmura ella. I hi afegeix, un xic fastiguejada:— Encara no he pensat ben bé què faré, si no trobo res. Em fa mandra i em posa de mal humor, què vols que et digui.

—Ja sortirà alguna cosa, no t’amoïnis.

—Sí, segur.

El cambrer ha anat a veure què vol la parella de la taula del fons i no ha pogut sentir la resposta de la dona, que se sent una mica com el malalt greu ingressat a l’hospital a qui tothom diu: «Tranquil, que tot anirà bé», i que contesta: «I tant, és clar que sí», sense creure-s’ho del tot.

La Gràcia està a punt de perdre casa seva i no disposa d’un gran sou. Treballa al mercat, a la carnisseria de la Cecília, que aviat es jubilarà. Està amoïnada per la feina, també. La filla de la mestressa es va casar amb un dentista de la Vall d’en Bas i ara viu allà, o sigui que segur que es vendran la parada quan la dona es jubili. Ho esperen amb candeletes, de fet. Si es queda sense feina a més de sense casa, no sap com coi s’arreglarà.

Tanca un moment els ulls i escolta la remor del local mentre pensa en el sopar. Li ve de gust una bona pizza a vessar de formatge, carn i salsa barba-coa, s’haurà de parar a comprar-la abans de pujar al pis o trucar perquè l’hi portin. Segur que en Vives ara mateix s’està cruspint un bon tiberi i brindant

amb cava per celebrar que ja pot fotre les grapes a la fortuna de son pare, deslliurar-se dels quatre arreplegats a qui el vell tenia llogats els pisos i buscar gent més solvent que pagui una morterada. Quan el senyor Vives de veritat —el que ara li fa la guitza només és en Vives, li falta molt per ser un senyor— va morir, just en el moment fatídic en què caducava el contracte, va mirar de renegociar el lloguer amb son fill, d'entendre-s'hi, però va ser impossible. El que demana aquest penques està completament fora del seu abast. «Jo sí que no en trauré res, de mon pare», pensa la Gràcia, fent un altre glop que buida mig vas.

Tot i que fa setmanes que li van dir que aviat hauria de deixar el pis, va aconseguir esgarrapar al nou amo un temps afegit en concepte de traspàs. Al senyor Vives pare, ella el coneixia poc, però li queia bé. Era un home fet a l'antiga que, quan va voler llogar-li el pis, va demanar d'entrevistar-s'hi personalment. Li va explicar que era gran i es trobava sol, malgrat el fill, i que preferia gent decent i treballadora —així ho va dir, amb aquestes mateixes paraules— encara que no poguessin pagar gaire i per això era tan primmirat amb els seus inquilins. Li va comentar que patia una malaltia crònica, sense especificar quina. Encara que se'l veia fotut, a la Gràcia la va sorprendre la seva mort, i li va saber greu. Durant aquesta pròrroga extra arrencada al fill malparit d'aquell sant baró, la Gràcia ha mirat de buscar-se sense èxit un altre lloc on viure. De moment, com li ha dit a l'Ernest, si les coses van molt malament pot instal·lar-se a casa sa mare, encara que no en tin-

gui gaires ganes. Troba que, amb quaranta-cinc anys, ja no té edat per tornar-hi.

No sap si demanar una altra canya o anar tirant cap a casa; no solucionarà res bevent, però com a mínim dormirà més bé si va una mica pitofa, encara que demà tingui una caparra de ca l'ample. Es decideix per la sobrietat, treu un bitllet de la butxaca dels texans i crida l'Ernest perquè cobri. Al matí vol anar a treballar en condicions, només faltaria que perdés la feina a més de la casa; no s'ho pot permetre.

—Haurà de ser més cap a dos quarts de nou, jo no puc abans —diu la Gràcia. I hi afegeix:— Si no els va bé, haurem de canviar de dia.

—No gaire, però vaja. Si no hi ha cap més remei...

Com si la conversa d'ahir amb l'Ernest hagués conjurat el perill, avui ha trucat en Vives fill gairebé a dos quarts de dotze, desatenent les normes mínimes d'urbanitat que no permeten trucar a una casa particular tan tard si no és per comunicar una desgràcia, una mort principalment.

«I havia de ser justament demà, a sobre», pensa, «el dia de l'espectador. Doncs no em fotrà el cinema enlaire». De fet, si ha de ser sincera, cap dia li aniria bé atendre un possible llogater que li pisparà casa seva, ni cap hora li semblaria apropiada perquè en Vives truqués, però no té més opció que empassar-se les ganes d'engegar-lo. L'home, per la seva banda, a qui els de l'agència han avisat a mitja tarda que hi havia algú interessat en el pis, podia haver trucat

abans però se li ha fet tard i ha pensat que, com que fet i fotut és l'amo, pot trucar a l'hora que li doni la gana.

—I com és que no m'han dit res a mi? —pregunta la Gràcia. Què s'han cregut, aquests de la immobiliària; allò és casa seva encara, han de saber si a ella li va bé o no.

—No ho sé, Gràcia, potser la trucaran demà al migdia. Jo només volia assegurar-me que estigués al cas —replica en Vives, una mica sec. Es parlen de vostè tot i que tenen la mateixa edat i podrien ser menys formals entre ells, però l'home és d'aquells que marquen les distàncies i, encara que a ella no li van els protocols, tampoc vol cap confiança amb aquest paio, o sigui que a tots dos els va bé el tractament.

—D'acord —respon la Gràcia. I hi afegeix, un altre cop:— Sempre que sigui a dos quarts de nou, ja li he dit que jo abans no puc.

En Vives fa un sorollet d'impaciència a l'altra banda del fil; està segur que aquesta torracollons només canvia l'hora per tocar-li els pebrots, però es resigna a endarrerir la cita amb els de l'agència. No vol enfadar-se amb la llogatera ara que està a punt de treure-se-la de sobre, prefereix que les coses es facin sense estridències. Espera que la persona que li envien els de la immobiliària es decideixi de seguida i així podrà tancar el tema d'una vegada, que encara li queden tres pisos més per llogar.

—A dos quarts de nou, doncs, tot i que és un pèl tard —no pot estalviar-se de dir, finalment, l'home—. Vindran en Mendieta i la Núria.

La Gràcia repassa mentalment aquest parell que li envairà la casa demà al vespre. En Vives els hi va presentar quan van venir a veure el pis per posar-lo de lloguer. El tal Mendieta té entrades —calb d'aquí a cinc anys, pronostica la Gràcia— i ella és una rossa tenyida de llavis pintats massa vermells —divorciada segur, en fa tota la cara—. A la Gràcia li va semblar que els dos homes es coneixien d'abans, es feien bromes i deixaven la dona, i també a ella, una mica de banda. Decideix que no li agrada cap dels tres. Li vénen ganes de tocar-li una mica més el voraviu, a en Vives, i replica:

—Ja ho sé, que és tard, però no puc abans. Tinc coses a fer, jo.

De fet, encara no sap ben bé què anirà a veure, al cine. Pensava arribar-se al multisales del centre comercial i triar una pel·li qualsevol, segurament una d'acció, té ganes de persecucions i situacions extremes resoltes a l'últim moment, res de noietes esprimatxades d'encara no trenta anys que s'enamoren de flamants advocats ni tampoc adolescents amb el cap ple de pardals perseguits per un assassí en sèrie, li convé més gent que fot quatre trets per solucionar els problemes; és el que en aquests moments li agradaria fer amb en Vives, la veritat.

L'home passa per alt el comentari; de fet, només ho endarreriran trenta minuts, tampoc és cap alta-baix. S'acomiaten i, mentre penja, a la Gràcia la molesta pensar que se li omplirà la casa de gent, massa, però procura no fer-se mala sang.

Li haurà de dir a la senyora Amàlia que demà no

baixi a veure el concurs de la tele, el segueixen amb molta fal·lera i cadascuna té els seus participants favorits. Sovint sopen juntes, amb la veïna de dalt, mentre miren algun programa. Van anar més enllà de l'hora i adéu un dia que la Gràcia es va deixar les claus a dins el pis i que, a més, el mòbil se li havia quedat sense bateria, per demostrar que els inconvenients mai no es presenten sols i sovint fan conxorxa per fer la guitza. La senyora Amàlia se la va trobar quan pujava les escales, asseguda als graons del replà, pensant com s'ho empescaria per entrar al pis, i li va dir: «Puja a casa i truca des d'allà» amb l'afabilitat antiga que gasten els veïns de tota la vida; van estar-se una estona xerrant fins que va arribar el serraller. La senyora Amàlia és vídua, «gràcies a Déu», aclareix sempre ella, d'un home que l'havia estovat de valent i a qui ella no s'havia vist mai amb cor d'abandonar ni, per descomptat, i tenint en compte l'època que li va tocar viure, de denunciar. Té prou experiència amb les persones —el marit, els amos diversos de les cases on tota la vida ha fregat per quatre quartos—, per refiar-se a primer cop d'ull de la Gràcia, una dona impulsiva que té el caràcter que a ella li falta i, sobretot, ho pot intuir en la mirada que mai no defuig el contacte, que és un tros de pa beneït.

La Gràcia, que s'ha quedat encantada al costat del telèfon, va a buscar-se una cervesa i s'asseu a la butaca, davant del televisor. Procura concentrar-se en la sèrie de policies forenses, que ja ha començat fa estona, per no pensar en la visita de l'endemà. Tam-

bé conclou que, fet i fet, no cal que li digui res a la veïna: els de la immobiliària fotran el camp a quarts de deu i el concurs no comença fins més tard. No cal espatllar el vespre per culpa d'aquests desgraciats.

L'endemà, arriba a casa tard. Entre plegar, endreçar el gènere sobrant a la cambra frigorífica i netejar, sempre se li fan les tantes. Avui no ha sigut un bon dia. Per acabar d'arrodonir la mala sort que la persegueix —no és supersticiosa, però això ja passa de mida—, la Cecília ha volgut parlar amb ella abans de plegar. En un moment de menys feina, a mig matí, li ha dit: «tens pressa, avui?», i sense esperar que contestés hi ha afegit: «hauríem de parlar un moment abans no marxis». La Gràcia s'ha espantat i ha procurat estirar-li algun detall durant la jornada però la Cecília s'ha cosit la boca. «Després, després», ha dit, imperatorbale, «que parlarem més tranquil·lament». El degoteig de clients no l'ha distreta i, mentre despatxava comandes —cap de mort, crostó o culata de vedella, costelles, mitjanes o cuixa de xai—, ha tingut temps de pensar en totes les possibilitats: des de les més remotes —que volgués, per exemple, apujar-li el sou— fins a les més probables i aterridores —que hagués decidit jubilar-se abans d'hora i vendre's la parada. En descàrrec de la mestressa, la Gràcia pensa que no li queden gaires anys de vida laboral, que el genoll li dóna molta guerra i que se l'haurà d'operar tard o d'hora. No era per això, però, que l'ha feta quedar.

—Mira, noia, ja saps que jo no en sé, d'anar amb embuts —ha dit la Cecília, i a la Gràcia li han començat a venir tots els mals, perquè aquest principi no presagiava res de bo—, així que t'ho diré directament. La feina ha baixat molt, tu mateixa ho veus, i hem perdut molta clientela.

—Cecília, no m'espantis —ha interromput la Gràcia, tement alguna notícia a l'altura del diagnòstic fatal d'unes proves mèdiques o de la condemna segura d'un tribunal.

Les paraules de la Cecília han caigut, rotundes i pesants, clares i inapel·lables. Reducció de jornada a tres dies per setmana, de dijous a dissabte, que són els més forts, i tota la carn que necessiti, que en el cas de la Gràcia no és una condició insignificant.

Està una mica aixafada. S'agafa una cervesa i es llença a la butaca com si es desplomés, ben bé mitja vedella que es despenja de cop perquè se li ha trencat el ganxo. El seient trontolla sota el seu pes i produeix un terratrèmol de baixa intensitat. Es descorda els pantalons, que li estrenyen una mica i la panxa, blanca i tova, s'allibera de la presó que la constrenyia. Fa un càlcul ràpid del sou que li quedarà i ja veu que si abans ho tenia magre per aconseguir llogar un pis nou, ara ja és pràcticament impossible; el primer que demanen a tot arreu és la nòmina i quan ensenyi la seva es fotran un panxó de riure. La Cecília li ha dit que passi per la gestoria la setmana vinent per arreglar els papers, ho tenia tot ben decidit i no hi haurà marxa enrere per aquesta banda. Haurà d'empescar-se'n alguna per aprimar les despeses;

encara que torni a la casa on es va criar —de cop i volta, li sembla l'única opció possible— li quedaran ben pocs calés. Fa un glop de cervesa i gairebé en buida la meitat. El ventilador encès remou l'aire calent i una lleugera brisa artificial li arriba directament al rostre. Deixa la llauna i tanca un moment els ulls. Està cansada. Abans d'adormir-se amb uns ronquets prims i suaus encara té temps d'imaginar-se la cara que farà sa mare quan sàpiga que ha de tornar a viure amb ella.

Al vespre, en Mendieta i la Núria es presenten de sobte amb el possible llogater, en el moment precís en què la Gràcia ha decidit començar a fer el sopar. Al final no ha anat al cinema; el tret mortal de les paraules de la Cecília l'ha deixat ben planxada. Cap pel·lícula ho podia arreglar, això. Quan s'ha despertat després de la migdiada, entresuada i amb una mica de torticoli, ja ha vist que havia perdut mitja tarda dormint i ha optat per engegar la tele i quedar-se una estona ajaguda al sofà, més capficada del que voldria.

El timbre inapel·lable i una mica estrident la irrita i s'aixeca de mala gana a despenjar l'intèrfon, a veure qui coi és ara, el que la ve a molestar. Quan la cantarella de la Núria anuncia la visita, pensa: «Què vol ara, aquesta?», i simultàniament recorda que havien quedat per veure el pis. Li havia fugit completament del cap. Dóna un cop d'ull a la sala: la llauna de cervesa sobre la taula, la bossa de la feina a terra,

encara amb el davantal brut que haurà de ficar a la rentadora, i un diari d'aquells que regalen pel carrer rebregat entre els coixins. No té ni la més mínima intenció de recollir res.

Quan entra la comitiva, tot just acaba de cordar-se els pantalons, que duia ben oberts sota la samarreta llarga; s'havia d'haver posat les malles de ciclista que té per estar per casa, hauria anat més còmoda, però li ha fet mandra aixecar-se del sofà i, fet i fet, entre les quatre parets del seu pis va com li dóna la gana o sigui que pot dur els pantalons descordats sense molestar ningú. Mira el rellotge del menjador i veu que són gairebé les nou. «A sobre, es presenten a quarts de quinze, quina barra!», pensa mentre els espera amb la porta oberta. A mesura que arriben, són retinguts per la seva presència rotunda al rebedor, massa petit per a tanta gent. Ningú no s'acaba d'atrevir a passar més enllà sense el permís d'aquesta dona grossa i amb cara de pomes agres que els ha vingut a rebre, o sigui que sembla que estiguin tancats en un ascensor sobrecarregat.

—Feu tard —és el primer que els etziba, amb posat poc amistós.

—Sí, perdona'ns, ha estat culpa nostra —respon la Núria, amb el somriure fals de la feina enganxat a la cara i fent un gest que l'encercla a ella i a en Mendieta; l'home mira la Gràcia amb una mitja rialla que li fa pujar la mosca al nas: no sap si se'n fot o simplement és un cretí una mica curt de gambals—. Estàvem amb un altre client i se'ns ha fet tard. Com que el dia s'allarga tant...